

**QORTI CIVILI
PRIM' AWLA**

**ONOR. IMHALLEF
JOSEPH AZZOPARDI**

Seduta tat-30 ta' Jannar, 2013

Citazzjoni Numru. 427/2001/1

KD Commercials Limited

-vs-

1. **Valletta freight
Services Limited**
2. **Valfracht Roro Line
Limited**

Il-Qorti,

Rat iċ-ċitazzjoni pprezentata fis-16 ta' Marzu 2001 li permezz tagħha s-soċjeta' attriċi ppremettiet:

Illi l-konvenuti ġew inkarigati mis-soċjeta' attriċi sabiex iġorru merkanzija minn Londra għal Malta, fost liema merkanzija kien hemm trakk *ossia mechanical horse* tal-

marka ERF EC10 ARCTIC , numru tar-reġistrazzjoni Inġliż L364 RDM, li kellu *c-chassis* numru 74822.

Illi l-konvenuti aċċettaw dan l-inkarigu u ttrasportaw din il-merkanzija nkluż it-trakk abbord il-vapur MV Moon Admiral, minn Tilbury, Londra għal Malta, permezz tal-vjaġġ numru 161, li salpa fl-għaxra (10) ta' April tas-sena elfejn.

Waqt illi kien abbord l-imsemmi vapur dan it-trakk ġarrab ħsarat estensivi, li għalihom għandhom jirrispondu l-konvenuti minħabba negligenza, traskuraġni u imperizja da parti tagħha jew tal-ħaddiema jew aġenti tagħhom. Dan b'mod speċjali minħabba l-mod kif ġiet ipparkajta u tratta l-merkanzija abbord l-istess vapur.

Illi s-soċjeta' attriċi trid li tiġi kkompensata għad-danni sofferti minnha fuq l-imsemmija vettura u għal danni oħra li sofriet u qed issofri minħabba dan l-inċident.

Illi minkejja diversi interpellazzjonijiet is-soċjetajiet konvenuti baqgħu inadempjenti.

Jgħidu għalhekk il-konvneuti jew min minnhom għaliex din l-Onorabbli Qorti m'għandhiex:-

1. Tiddikjarahom responsabbli għad-danni sofferti mis-soċjeta' attriċi fuq it-trakk mit-trakk *ossia mechanical horse* tal-marka ERF EC10 ARCTIC, numru tar-reġistrazzjoni Inġliż L364 RDM, li kellu *c-chassis* numru 74822 li seħnew abbord il-vapur MV Moon Admiral, minn Tilbury, Londra għal Malta, permezz tal-vjaġġ numru 161 li salpa fl-għaxra (10 ta' April tas-sena elfejn (2000); u għal danni oħra sofferti mis-soċjeta' attriċi minħabba dan l-inċident.

2. Tillikwida dawn id-danni kollha sofferti mis-soċjeta' attriċi.

3. Tikkundanna lis-soċjetajiet konvenuti jew min minnhom iħallsu lis-soċjeta' attriċi dawn id-danni hekk likwidati.

Bl-ispejjeż kollha inkluża VAT, inkluži wkoll dawk tal-ittra interpellatorja tad-29 ta' Diċembru 2000 u tal-ittra uffiċjali spedita fi Frar 2001. Is-soċjetajiet konvenuti jinsabu minn issa ngunti għas-subizzjoni.

Rat id-dikjarazzjoni maħlufa tas-soċjeta' attriċi u l-lista tax-xhieda.

Rat nota tal-eċċezzjonijiet tas-socjeta' konvenuta Valletta Freight Services Limited pprezentata fil-25 ta' April 2001, li permezz tagħha eċċepiet:

1. Illi fl-ewwel lok u *in linea* preliminari, hija għal kollox estranea għall-każ u għandha tiġi liberata minnufih mill-osservanza tal-gudizzju peress li t-tranzazzjoni in kwistjoni ma kinetx tirrigwarda lilha imma biss lis-soċjeta' l-oħra konvenuta.
2. Illi subordinatament u fil-mertu, hija ma kienet bl-ebda mod responsabbli għad-danni reklamati mis-soċjeta' attriċi għax il-ħsara li grat, ma gratx tort tagħha imma tad-driver tal-Port of Tilbury London Limited, soċjeta' estera li mhux preżenti f'Malta, waqt li dan kien qed isqu vettura oħra fil-*garage* tal-vapur u għalhekk la l-vapur, la s-sidien tiegħu u lanqas ic-*charterers* tiegħu m'huma responsabbli għad-danni lamentati.
3. Illi f'kull każ, billi l-garr sar taħt "*free in and out terms*" anki kieku l-ħsara kienet imputabbli għal xi membru tal-ekwipaġġ tal-vapur jew tal-aġenti tiegħu, mhux responsabbli għal dawn is-soċjeta eċċipjenti imma *se mai* jkun responsabbli biss il-vapur, u l-armaturi tiegħu u dana in forza tal-klawsola 26 tal-Agency Clause.
4. Illi f'kull każ il-limiti tar-responsabbilta' huma regolati mill-Bill of Lading u mill-Clause 1, Clause Paramount, tal-Hague Rules li jiddisponi li hemm limitu ta' LM100 għal kull koll jew *unit*.
5. Salvi eċċezzjonijiet ulterjuri.

Kopja Informali ta' Sentenza

Rat id-dikjarazzjoni maħlufa tal-istess soċjeta' konvenuta, Valletta Freight Services Limited u l-lista tax-xhieda.

Rat in-nota tal-eċċezzjonijiet tas-soċjeta' konvenuta, Valfracht Roro Line Limited preżentata fil-25 ta' April 2001 fejn gie premess:

1. Illi fl-ewwel lok u *in linea* preliminari, hija ġiet ċitata ħażin għax isimha mhux Valfracht Roro Line Limited Malta imma Valfracht Roro Line Limited u għalhekk għandha tiġi liberata minnufih mill-osservanza tal-ġudizzju.

2. Illi subordinatament u fil-mertu, hija ma kienet bl-ebda mod responsabbli għad-danni reklamati mis-soċjeta' attriċi għax il-ħsara li grat, ma ġratx tort tagħha imma tad-*driver* tal-Port of Tilbury London Limited, soċjeta' estera li mhux preżenti f'Malta, waqt li dan kien qed isuq vettura oħra fil-*garage* tal-vapur u għalhekk la l-vapur, la s-sidien u lanqas ic-*charterers* tiegħu m'huma responsabbli għad-danni lamentati.

3. Illi f'kull każ, billi l-ġarr sar taħt "*free in and out terms*" anki kieku l-ħsara kienet imputabbli għal xi membru tal-ekwipaġġ tal-vapur jew tal-aġenti tiegħu, mhux responsabbli għal dawn is-soċjeta' eċċipjenti imma *se mai* jkun responsabbli biss il-vapur, u l-armaturi tiegħu u dana in forza tal-klawsola 26 tal-Agency Clause.

4. Illi f'kull każ il-limiti tar-responsabbilita' huma regolati mill-Bill of Lading u mill-Clause 1, Clause Paramount, tal-Hague Rules li jiddisponi li hemm limitu ta' LM100 għal kull koll jew *unit*.

5. Salvi eċċezzjonijiet ulterjuri.

Rat id-dikjarazzjoni tal-istess soċjeta' konvenuta Valfracht Roro Line Limited u l-lista tax-xhieda

Rat it-tieni nota tal-eċċezzjonijiet tas-soċjeta' Valfracht Roro Line Limited li ġiet preżentata fis-26 ta' Ġunju 2002 li permezz tagħha eċċepiet:

1. Illi fl-ewwel lok u *in linea* preliminari d-deżerzjoni tal-kawża għat-tenur tal-Art 963 tal-Kap 12, billi fil-konfront tagħha – kif issa korrettement ċitat – għaddew aktar mis-sitt xhur perentorji biex tiġi magħluqa l-proċedura bil-miktub minn dakinhar tal-preżentata taċ-ċitazzjoni, u ċjoe' fis-16 ta' Marzu, 2001 u dana peress li ċ-ċitazzjoni kif korretta ġiet notifikata lilha biss fl-14 ta' Ġunju 2002.

2. Illi subordinatament u fil-mertu, hija ma kienet bl-ebda mod responsabbli għad-danni reklamati mis-soċjeta' attriċi għax il-ħsara li ġrat, ma ġratx tort tagħha imma tad-*driver* tal-Port of Tilbury London Limited, soċjeta' estera li mhux preżenti f'Malta, waqt li dan kien qed isuq vettura oħra fil-*garage* tal-vapur u għalhekk la l-vapur, la s-sidien u lanqas ic-*charterers* tiegħu m'huma responsabbli għad-danni lamentati.

3. Illi f'kull każ, billi l-ġarr sar taħt "*free in and out terms*" anki kieku l-ħsara kienet imputabbli għal xi membru tal-ekwipaġġ tal-vapur jew tal-aġenti tiegħu, mhux responsabbli għal dawn is-soċjeta' eċċipjenti imma *se mai* ikun responsabbli biss il-vapur, u l-armaturi tiegħu u dana in forza tal-klawsola 26 tal-Agency Clause.

4. Illi f'kull każ il-limiti tar-responsabbilita' huma regolati mill-Bill of Lading u mill-Clause 1, Clause Paramount, tal-Hague Rules li jiddisponi li hemm limitu ta' LM100 għal kull koll jew *unit*.

5. Salvi eċċezzjonijiet ulterjuri.

Rat id-dikjarazzjoni tal-istess soċjeta' konvenuta Valfracht Roro Line Limited u l-lista tax-xhieda

Rat is-sentenza tat-13 ta' Frar 2004 li permezz tagħha l-Qorti ċaħdet l-eċċezzjoni tad-deżerzjoni;

Rat is-sentenza tas-16 ta' April 2008 li permezz tagħha ġiet ukoll miċħuda l-ewwel eċċezzjoni tas-soċjeta' Valetta

Kopja Informali ta' Sentenza

Freight Services Limited, u ċjoe' illi hija ma kinitx il-leġittimu kontradittur;

Semgħet il-provi;

Rat l-affidavits;

Rat il-verbali tas-seduti li saru;

Rat l-atti proċesswali tal-kawża;

Rat il-verbal tas-seduta tad-29 ta' Ottubru 2012 li permezz tiegħu l-kawża tħalliet għas-sentenza;

Ikkunsidrat;

Illi kif ġja' msemmi, is-soċjeta attriċi qed titlob il-ħlas għad-danni subiti minnha fil-vettura (*mechanical horse*) illi ġiet trasportata mill-Ingilterra għal Malta. Hija qed issostni li s-soċjeta' Valletta Freight Services għandha twieġeb għal dawn id-danni peress li l-kuntratt tal-ġarr sar appuntu bejniethom.

Illi s-soċjetajiet konvenuti qed jeċċepixxu li d-danni ma ġrawx tort tagħhom iżda ta' soċjeta' estera li sewwieq tagħha laqat il-vettura imsemmija; illi f'kull każ ir-responsabbilta' hija tal-vapur u l-armaturi tiegħu u li l-limiti tar-responsabbilta' hija ndikata fil-*bill of lading* u mill-*Hague Rules*.

Illi Anthony Borg, direttur tas-soċjeta' attriċi fl-affidavit tiegħu (a fol 63 tal-proċess) qal hekk:

"Jien direttur ta' K.D. Commercials Ltd. Il-kumpanija hija prattikamurt tiegħi. Niġġestixxi n-negozju tal-kumpanija jien. Ix-xogħol tal-kumpanija jikkonsisti f'importazzjoni ta' inġenji u vetturi kbar minn l-Ingilterra jew pajjiżi oħra madwar l-Ewropa. Għal dawm l-aħħar snin kont inġib ix-xogħol hawn Malta tramite l-Kumpanija Valletta Freight Services Ltd.

Immur għand il-Valletta Freight Services Ltd fl-uffiċċju tagħha l-Marsa u minn hemm joħroġuli l-Bill of Lading wara li ngħidilhom dwar ix-xogħol li nkun ser nimporta. Jien inħalli kollox f'idejhom u anke nħallilhom open cheque li dejjem nindirizzah lil Valletta Freight Services Ltd sabiex ikopri l-freight. Ir-raġuni li nħalli open cheque peress illi n-noll tat-trakk ikun għadu jrid jinħadem meta jiġi biex jitgħabba t-trakk u peress illi jien ikolli bżonn il-karti kemm jista' jkun malajr, jien inħalli dan l-open cheque, għaliex jekk jgħadduli l-karti mingħajr l-ebda forma ta' sigurta, wieħed ikun jista' jiskarta l-ħlas.

Min-naħa tagħhom Valletta Freight Services Ltd, jieħdu ħsieb huma lil min jinkarigaw biex eventwalment iġibuli l-merkanzija hawn Malta. Naf illi jaħdmu b'xi kumpanija oħra tagħhom Valfracht Roro Line Ltd, pero' din jinkarigaw Valletta Freight Services Limited. Fl-Ingilterra, ċjoe' min-naħa tal-port of delivery, naf illi jinkarigaw ċerta kumpanija li jisimha Jaymar International, illi min-naħa tagħha tieħu ħsieb dak kollu li jkun hemm bżonn bħala karti u tgħabija min-naħa tal-port of delivery.

Jien ma' Jaymar International ma jkollix x'naqsam u hija Valletta Freight illi jinkarigawh u eventwalment iħallsuh tas-servizz li jirrendi.

Il-proċedura normali hija illi jien jew xi ħadd inkarigat minni, inizzel it-trakk mgħobbi bil-merkanzija, fid-docks, inħallih hemmhekk u mmur lura. Hekk kif indaħħal it-trakk fid-docks, jien nerġa' noħroġ mix-xena u jeħduli ħsieb kollox r-rappreżentanti tal-konvenuti. Fil-fatt jien f'dan il-proċess kollu nagħmel pagament wieħed biss, li jsir hawn Malta u jsir lill Valletta Freight, li kif ġja' għidt u kif ser nispjega aktar 'l isfel isir b'ċekk miftuħ.

Mid-docks it-trakk jigħabba fuq il-bastiment li mbagħad iwassal il-merkanzija Malta. Il-vapur generalment ikun wieħed chartered mill-kumpaniji konvenuti.

Fil-każ jew okkażjoni mertu ta' din il-kawża ġara eżatt dak kollu fuq spjegat. Jien personalment niżżilt it-trakk mgħobbi bil-merkanzija li ridt nimporta Malta minn l-

Ingilterra, id-docks tal-Ingilterra. Mort għand Jaymar International Limited li għamilli s-shipping note li tkun inventarju tal-affarijiet kollha illi jien inkun ser ngħabbi fuq il-vapur. Meta wasal id-docks, ħallejt it-rakk mgħobbi f'kondizzjoni tajba u għaddejt din is-shipping note lir-riċevituri tad-docks. Ir-riċevituri hija kumpanija li jisimha Ocean Lines (jew isem simili, - l-isem preċiż m'inix ċert minnu) li hija kumpanija li tkun inkarigata minn Valletta Freight, u li fil-fatt jien nafha bħala kumpanija rappreżentatriċi ta' Valletta Freight Services Ltd.

Il-vapur illi kien se jitgħabba fuqu t-trakk tiegħi kien vapur li kien chartered mill-konvneuti. Hija proċedura ta' Valletta Freight Services Ltd, illi meta l-vapur ikun mimli sew bil-merkanzija, jintbagħat rappreżentat ta' Valletta Freight fl-Ingilterra, sabiex jgħabbi l-merkanzija hu (mhux fiżikament), u jassikura illi l-merkanzija titgħabba kollha kemm hi fuq il-vapur u ma jitħalla xejn l-art. Jidher illi hekk ġara fil-każ odjern. Dan jien sirt nafu wara peress illi wara meta l-vapur kien diġa' telaq mill-Ingilterra kien ġie fuqi ċertu Victor Vella li huwa direttur ta' Valletta Freight u nfurmani illi huwa kien tela' l-Ingilterra, b'dan l-inkarigu ċjoe' sabiex jieħu ħsieb it-tgħabija tal-vapur kif spjegajt u nfurmani illi waqt li kien qed jitgħabba l-vapur, aċċidentalment kienu laqtuli u kissruli l-windscreen tat-trakk tiegħi, meta trakk ieħor kien laqt it-trakk tiegħi hu u jitgħabba.

Kif qalli hekk is-Sur Vella, jien ippanikjajt, peress illi dak it-trakk partikolari kien diġa' mibjugħ hawn Malta u kont diġa' qbadt depożitu f'idi. Għalhekk mingħajr telf ta' żmien mort xtrajt windscreen oħra adatta mingħand kollega tiegħi, sabiex hekk kif jiġi t-trakk din tkun tista' titwaħħal minn l-ewwel mingħajr problemi mal-klijent. Dakinhar is-Sur Vella qalli li jien ma kellix għax inħabbel rasi għaliex il-ħlas tal-windscreen il-ġdida kienu lesti li jnaqqsu mill-kont.

Jumejn qabel ma kellu jasal il-vapur bħal ma dejjem nagħmel mort fl-uffiċċju ta' Valletta Freight Services Ltd, fejn tajthom iċ-ċekk (miftuħ) u huma tawni d-dokument neċessarji, nkluż il-bill of lading, li f'dak il-mument kien l-

Kopja Informali ta' Sentenza

ewwel darba li gie f'idejja sabiex jien inkun nista' nħott il-merkanzija minn fuq il-vapur.

Kif wasal il-vapur u mort għat-trakk, ħadt qatgħa sew, għaliex mhux il-windscreen biss kelli miksura, iżda l-kabina kollha. Il-kabina li kienet tal-fiberglass kellha daqqa kbira fuqha u kienet żlugata u diversi ħsarat b'mod illi ma setgħetx tissewwa.

Jien immedjatement għamilt l-ilment dwar dan ma' Valletta Freight Services Ltd. Dawn u mod speċifiku s-Sur Valletta, serħuli moħħi li kienu se jagħmlu tajjeb għal ħsarat u qaluli li kienu se jikkummissjonaw survey sabiex tiġi konstata l-ħsara subita. Fil-fatt gie kkummissjonat is-Sur Paul Ellul, surveyer kwalifikat fuq dan ix-xogħol mill-Mediterranean Survey Bureau, illi kien irrilaxxa rapport illi kopja tiegħu jien qed nesebixxi ma' dan b'affidavit u nimmarka bħala Dok AB1. Dan ir-rapport ikkommissjonat mill-konvenuti jistabbilixxi d-danni sofferti mini minħabba din il-ħsara, fl-ammont ta' tlett elef, mija u sebgħa u sebgħin liri Maltin u sittin ċenteżmu (LM3,177.60c)."

Illi l-inġinier Cardona kkonferma r-rapport tiegħu bil-ġurament fis-seduta tat-28 ta' Frar 2005.

Illi meta xehed Victor Vella (fol 124), Commercial Manager tas-soċjeta' Valletta Freight, dan qal illi din is-soċjeta' hija agent fl-interess tal-vapur; tiegħu ħsieb l-operazzjoni biex titgħabba u tinħatt il-merkanzija, tiġbor innoll u l-ispejjeż dovuti u ssegwi l-operazzjoni tal-vapur in general.

Illi Anthony Borg reġa' ppreżenta affidavit ieħor a fol 163 fejn qal ukoll:

"Prattikament il-Valletta Freight Services kienu jeħduli ħsieb ta' kollox huma. Jiena kont immur Valletta Freight Services ngħidilhom x'kelli għal importazzjoni, u jieħdu ħsieb karti u l-affarijiet kollox huma nklużi, l-burdnara, l-vaur u kull haġa oħra li għandha x'taqsam mal-vjaġġ. Fil-fatt f'dan il-każ naf li l-Valletta Freight Service Limited kienu jinkargaw lill-kumpanija. Valfracht Roro Line

Limited li wara sirt naf min l-avukat tiegħi li hija kumpanija wkoll ta' Valletta Freight Services Limited.

Min-naħa tal-Port of Delivery ċjoe' minn l-Ingilterra naf illi din il-kunsinna partikolari u naħseb f'kull darba li nnegozajt ma' Valletta Freight Services huma kienu jinkarigaw kumpanija għal dak li għandu x'jaqsam ma tgħabija fuq il-vapur li jisimha Jaymar International.

Dawn iż-żewġ kumpaniji ċjoe' l-Valfracht Roro u l-Jaymar International jien ma jkollix x'naqsam magħhom u ma nħallashomx jien u nħallsuhom tal-Valletta Freight.

L-involviment tiegħi wara li nkun xtajt l-merkanzija minn l-Ingilterra huwa li prattikament illi jien insuq it-trakk u ndaħħlu mgħobbija bil-merkanzija bil-merkanzija fid-docks tal-port li tkun ser jitlaq minnu. Minn hemmhekk 'il quddiem kollox jieħdu jieħdu nħsieb il-konvenuti jew in-nies li jqabbdum huma. Mid-docks ix-xogħol jitgħabba fuq il-bastiment li normalment ikun chartered minn Valletta Freight u jibqa' ġej lejn Malta.

Hekk ġara fil-każ odjen meta jiena wara li xtrajt dak li kelli nixtri nżilt bit-trailer id-docks tal-port ta' Tilbury. Kif wasalt hemmhekk mort l-uffiċju ta' Jaymar Internaional Limited li għamilli s-shipping note li tkun l-inventarju tal-affarijiet kollha li nkun ser ngħabbi fuq il-vapur. Kif diġa' għidt, Jaymar International ma ninkarigahx jien pero' jinkarigawh il-konvenuti fuq fil-fatt iħallsuh il-konvenuti. Kif diġa' spjegajt f'affidavit preċedenti jien nagħmel pagament wieħed biss f'din it-tranzazzjoni kollha li ssir hawn Malta u li normalment nagħmel permezz ta' check vojti indirizzat lil Valletta Freight Services. Ir-raġuni li jitħalla vojti huwa li ċertu spejjeż ma jkunux jafu kemm huma u kif ikollhom il-konferma tal-ispejjeż huma jimlew iċ-ċekk. Jien kont nafdahom f'din il-ħaġa peress li huma qatt ma dañqu biha u lanqas jien qatt ma dħaqt bihom.

Wara li Jaymar International Limited kien għamilli s-shipping note jien proċedejt biex għaddejt il-vettura bil-merkanzija fuqha lir-riċevituri tad-docks. Ir-riċevituri hija kumpanija li jekk minix sejjer żball jisimha Ocean Lines

għalkemm m'inix ċert dwar l-isem. Din il-kumpanija hija l-kumpanija li jiena sa minn dejjem kiemm ilni naħdem ma' Valletta Freight Services nafha bħala rappreżentatriċi fl-Ingilterra tal-istess Valletta Freight Services Limited.

Meta jien ħallejt il-vettura mgħobbija bil-merkanzija f'idejn Ocean Lines (jekk dan huwa l-isem korrett) naf illi ħallejtha f'kundizzjoni perfetta. Kemm il-merkanzija kif ukoll il-vettura li kienu mgħobbijin bil-merkanzija fuqha, li kienet trailer li jien ukoll kont xtrajt f'dik l-okkażjoni minn l-Ingilterra biex nerġa' nbiegħu hawn Malta, kienu f'kundizzjoni perfetta u jien dħalt fid-docks insuq.

Sirt naf għalkemm dan sirt wara li l-vapur illi fuqu tgħabbijiet il-merkanzija kien wieħed chartered mill-konvenuti. Naf illi hija proċedura tal-Valletta Freight Services illi meta vapur ikun mimli sew bil-merkanzija jintbagħat rappreżentant tal-Valletta Freight Services fl-Ingilterra sabiex jissorvelja t-tgħabija tal-merkanzija u jaċċerta li kollox jitgħabba u xejn ma jibqa' l-art. Fil-fatt wara sirt naf illi hekk ġara fil-każ odjern. Dan qaluli ċerta Victor Vella li huwa mid-Direttur ta' Valletta Freight li infurmani personalment illi u kien f'dan il-każ partikolari tela' l-Ingilterra sabiex jieħu ħsieb jissorvelja t-tgħabija fuq il-vapur peress li l-vapur kien ser ikun mimli sew.

F'dik l-okkażjonii fejn qalli dan kien infurmani illi sfortunatament waqt li kien qiegħed jitgħabba l-vapur taħt is-sorveljanza tiegħu aċċidentalment kienu laqtuli u kissruli l-windscreen tat-trakk tiegħi, meta trakk ieħor ta' terzi kien laqat it-trakk tiegħi u jitgħabba. Dan is-Sur Vella kien qaluli hawn Malta f'it jiem biss wara li jiena kont ġejt hawnhekk u wara li kien telaq il-vapur.

Għalkemm windscreen imkissra ma kenitx xi ħaga ta' barra minn hawn, meta qalli hekk is-Sur Vella lili nkwetani bis-sħiħ għaliex dak it-trakk partikolari kont diġa' bieġhejtu hawn Malta fis-sens illi kont diġa' ftehemt fuq il-prezz ma' persuna li kull Ma kien jonqosha mingħandi kien li tara t-trakk fizakament biex tikkonferma li hu f'kundizzjoni tajba u tiegħu l-istess trakk. Għal preċiżjoni kont diġa' qbadt depożitu żgħir nominali f'idejja mingħand din il-persuna.

Għalhekk jiena srajt kif għamilt sabiex jiena mort xtrajt windscreen oħra mingħand ħabib tiegħu fl-istess qasam ta' xogħol biex kif jasal it-trakk tinbidillu din il-windscreen mingħajr problemi. B'dan kont infurmajt lis-Sur Vella illi kien qalli li ma kellix għalfejn nnħabbel rasi għaliex kienu lesti li jikkumpensaw għal windscreen il-ġdida u kien qalli biex inżomm l-irċevuta tal-windscreen u nnaqqsuha mill-kont li jien kelli nagħtihom.

F'dik il-ġimgħa li kellu jasal il-vapur jien mort l-uffiċju tal-Freight fejn tajthom iċ-ċekk miftuġħ bħas-soltu u huma tawni d-dokumenti li kienu jinkludu l-bill of lading biex jiena nkun nista' nħott u nieħu l-merkanzija tiegħi minn fuq il-vapur.

Kif wasal l-vapur u mort ix-Xatt ngħid li ħadt qata' sew, għaliex hemm skoprejt illi mhux biss il-windscreen kelli miksura iżda l-gabina kollha kienet imfarrka. Il-gabina kienet waħda tal-fibre glass kif normalment ikunu l-gabini dan iż-żmien u kellha daqqa kbira mifqugħa fuqha u barra minn hekk kienet żlugata apparti li kellha diversi ħsarat u tqacċit, fil-partijiet fejn teħel b'mod illi kien impossibli illi tissewwa."

Illi kif jidher l-eċċezzjoni prinċipali, wara li ġew respinti dawk tad-deżerzjoni u tal-leġittimu kontradittur, tal-konvenuti hija illi li l-ħsara reklamata ma kinitx responsabbilta' tagħhom iżda tort tad-driver tal-Port of Tilbury u kwindi ħadd minnhom ma hu responsabbli. Dwar dan pero' wieħed irid jgħid li huma kienu responsabbli biex iwasslu l-merkanzija Malta u għalhekk la darba din waslet danneġġjata, ir-responsabbilta' biex din tasal mingħajr ħsara kienet tagħhom. Il-kawża għat-talba attriċi hija waħda kuntrattwali u mhux delittwali.

Illi fil-kawża mbagħad, ma ressqu ebda prova la li huma daħlu fil-ftehim bħala agenti u lanqas dwar kwistjonijiet oħra. Anzi jirriżulta li l-ewwel Valletta Freight talbet il-ħlas mingħand is-soċjeta' attriċi fir-rigward tal-operazzjoni kummerċjali in kwistjoni u anke eventwalment u wara Valfracht Roro Line intavolat kawża dwarhom u dan

għamlitu f'isimha. *Oltre* dan permezz ta' sentenza preliminari f'dik il-kawza (6 ta' Novembru 2003) il-Qorti, diversament preseduta, ċaħdet l-eċċezzjoni ta' KD Commercials li ma kienx hemm relazzjoni ġuridika bejniethom. Dik il-kawża ilha issa xi żmien għas-sentenza finali. Wieñed għandu jgħid ukoll li l-kawża odjerna damet daqshekk ma giet deċiża minħabba d-dewmien dovuti għas-soċjeta attriċi biex tressaq il-provi tant li fl-añhar il-Qorti kellha tasal għall-espedjent illi tiddikjara l-provi magħluqa u tħalli l-kawża għas-sentenza.

Illi mill-provi illi effettivament ressqu jirriżulta indiskutibbilment li kien hemm kuntratt bejn is-soċjetajiet biex il-vettura msemmija tingieb Malta mill-Ingilterra permezz tal-vapur imsemmi fiċ-ċitazzjoni u li din waslet danneġġjata. Għalhekk il-Qorti trid teżamina jekk fid-dawl tal-ġurisprudenza t-talbiet attriċi għandhomx jiġu akkolti in vista tal-eċċezzjonijiet tas-soċjetajiet konvenuti.

Valletta Freight Services Limited u Valfracht Roro Line Limited qed jeċċepixxu li l-ħsara ġrat mhux tort tagħhom iżda tort tad-*driver* tal-*Port of Tilbury* waqt li kien qed isuq il-vettura fil-vapur; li l-ġarr sar taħt *free in and out terms* u allura kien l-armatur tal-vapur li kien responsabbli; u r-responsabbilta' hija limitata għal mitt lira Maltin għar-raġunijiet ġja' msemmija. Kwantu għad-distinzjoni bejn iż-żewġ soċjetajiet imsemmija, skond Victor Vella, Commercial Manager ta' Valletta Freight, xogħlha hu limitat għal agenzija fl-interessi tal-vapur; filwaqt li s-soċjeta' Valfracht jidher li kienet inkarigata mit-trasport mill-istess Valletta Freight.

Illi kif sewwa rrimarkat is-soċjeta' attriċi fin-nota ta' osservazzjonijiet tagħha, fuq dawn l-allegazzjonijiet il-konvenuti ma ressqu ebda prova. Dan ikun biżżejjed, fuq l-iskorta tal-artiklu 562 tal-Kodiċi tal-Proċedura, biex l-eċċezzjonijiet tagħhom jiġu skartati; *onus probandi incubit ei qui dicit non ei qui negat*.

Illi barra minn dan pero' anke skond il-ġurisprudenza ma hemmx dubbju illi l-azzjoni attriċi kif proposta għandha tirnexxi. Fil-kawża fl-ismijiet "**Alfred Calleja nomine et**

vs Carmelo Ellul Sullivan nomine et” deċiża minn din il-Qorti fil-15 ta’ Diċembru 2004, l-istess Qorti qalet illi:

*“L-aġent jippromwovi l-interessi tal-mandati tiegħu; interess dawn li jgħorru magħhom anke doveri. A propositu, fil-każ in deżamina, l-iskarikazzjoni minn abbord tal-merkanzija u l-konsenja lid-destinatarju tagħha. Terminat il-kompiment ta’ din l-operazzjoni dan ma jgħibx għaldaqshekk illi l-mandatarju ossija l-aġent tal-vapur, anke jekk **discharging agent**, joħroġ mix-xena, una volta tkun aċċertata pretiżatat-terz riċevitur mal-istat jew nuqqas tal-merkanzija hekk skartata. Effettivament din il-Qorti mhix impressjonata mill-affermazzjoni tas-soċjeta’ konvenuta li hi kienet aġenti għal darba waħda u bħala **discharging agent** għall-iskop ta’ dak il-vjaġġ biss. Dan għall-mottiv illi kif jirriżulta il-pretensjonijiet attriċi huma naxxenti minn dik l-istess operazzjoni li s-soċjeta’ konvenuta giet affidata in virtu tal-mandat konferit.”*

Illi l-aġent skond is-sentenza fl-ismijet **“David Curmi noe vs Frederick Frendo noe”** (31 ta’ Ottubru 1994) *“hu l-persuna legittima biex jirrapreżenta lill-armatur f’azzjoni għad-danni pretiżi minn esekuzzjoni ħażina ta’ obbligazzjoni assunta għat-trasport tal-merkanzija.”*

Illi fis-sentenza fl-ismijiet **“Ronald Demajo noe vs Adrian Mifsud nomine”** (24 ta’ April 1980) intqal illi *“B’dan il-mod l-aġent għandu impliċitament ir-rapreżentanza ġudizzjarja tal-armaturi tal-bastiment f’kawżi li jirrigwardjaw nuqqas ta’ konsenja tal-merkanzija jew ħsarat fiha, peress li dawn il-materji jitwiellu mill-kuntratt tat-trasport tal-merkanzija nvoluta f’ dak il-vjaġġ partikolari.”*

Illi kwantu imbagħad għall-limitazzjoni tar-responsabbiltà kif qalet il-Qorti fis-sentenzi riportati fil-**Vol. XXXVII-iii-874** u **XXXVI-i-319**, *“Kull klawnsola diretta biex teżonera lill-armatur mill-ħtijiet tiegħu ... hija indubbjament nulla, anke bl-akbar rispett lejn il-liberta’ tal-konvenzjonijiet u dana għaliex il-pattijiet fil-**polizza di carico** għandhom bħal konvenzjonijiet kollha, għandhom ma jkunux kuntrarji għal-liġi u huwa prinċipju ta’ dritt merkantili li l-klawsoli ta’*

*eżoneru ma jesimix mir-responsabbilta' meta jkun hemm **breach of contract or of duty.***"

Illi din il-Qorti ma tistax ukoll ma taqbilx mas-sentenza fl-ismijiet "**Paul Musu' noe vs Francis Vella et noe**" deċiża mill-Qorti tal-Appell fl-4 ta' Dicembru 1998, illi f'każ analogu ddikjarat kemm lill-aġent tal-vapur u kemm lil dak tat-trasportatur solidalment responsabbli għall-akkadut u kwindi għad-danni subiti mis-soċjeta' attrici. Il-Qorti qalet infatti illi "*Is-solidarjeta' f'dawn iċ-ċirkostanzi toħroġ **ex lege***".

Illi kwantu għall-ammont ta' danni, dawn ma ġewx kontestati u kwindi jammontaw għas-somma ta' Lm3,177.60c – illum €7,403. 80.

DEĊIŻJONI

Għal dawn il-motivi, il-Qorti tiddeċiedi l-kawża billi tiċhad l-eċċezzjonijiet tas-soċjetajiet konvenuti u tilqa' t-talbiet kollha attrici u tikkundanna lis-soċjetajiet konvenuti biex solidalment bejniethom iħallsu s-somma ta' sebat elef, erba' mija u tliet Ewro u disgħa u tmenin ċentenzmu (€7,403.89) lis-soċjeta attrici.

L-ispejjeż tal-kawża jiġu sopportati mis-soċjetajiet konvenuti.

Moqrija.

< Sentenza Finali >

-----TMIEM-----